STUDIA UNIVERSITATIS MOLDAVIAE
Revista științifică a Universtității de Stat din Moldova, 2023, nr. 8(168)

CZU: 343.54:004.77:343(094.4)(478) **http://doi.org/10.59295/sum8(168)2023_17**

STREAMING-UL ONLINE, CA EXPRESIE A SEXUALITĂȚII DIGITALE, ÎN VIZORUL LEGII PENALE A REPUBLICII MOLDOVA

Vitalie STATI, Daniel FURCULIȚĂ, Vasile GUZUN,
Universitatea de Stat din Moldova

Streaming-ul online, ca expresie a sexualității digitale, a intrat în vizorul Codului penal al Republicii Moldova în rezultatul adoptării art. 220[1]. Mediul online reprezintă ambianța de săvârșire a infracțiunilor prevăzute de acest articol. Doar tehnologiile informaționale sau comunicațiile electronice pot să reprezinte mijlocul de comitere a infracțiunilor specificate în art. 220[1] din Codul penal al Republicii Moldova. Acest articol nu poate fi aplicat atunci când serviciile sexuale online sunt prestate de sine stătător, fără îndemnul, determinarea sau înlesnirea unei alte persoane. Doar o persoană adultă poate fi victimă a infracțiunilor prevăzute la art. 220[1] din Codul penal al Republicii Moldova. În cazul victimei minore se aplică răspunderea pentru pornografia infantilă. Atât constrângerea victimei, cât și scopul de exploatare a acesteia sunt excluse în cazul infracțiunilor prevăzute la art. 220[1] din Codul penal al Republicii Moldova. În astfel de ipoteze se aplică răspunderea pentru traficul de ființe umane.

Cuvinte-cheie: *streaming, servicii sexuale online, pornografie; îndemn, determinare, înlesnire, traficul de ființe umane.*

ONLINE STREAMING AS AN EXPRESSION OF DIGITAL SEXUALITY UNDER THE CRIMINAL LAW OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Online streaming, as an expression of digital sexuality, came under the purview of the Criminal Code of the Republic of Moldova as a result of the adoption of art. 220[1]. The online space represents the ambience for committing the offenses provided by this article. Only information technologies or electronic communications can represent the means of committing the crimes specified in art. 220[1] of the Criminal Code of the Republic of Moldova. This article cannot be applied when online sexual services are provided independently, without incitement, determination or facilitation of another person. Only an adult person can be a victim of the offenses provided by the art. 220[1] of the Criminal Code of the Republic of Moldova. In the case of the minor victim, liability must be applied for child pornography. Both the coercion of the victim and the purpose of exploiting her are excluded in the case of offenses provided by the art. 220[1] of the Criminal Code of the Republic of Moldova. In such cases, liability must be applied for human trafficking.

Keywords: *streaming, online sexual services, pornography, encouraging, inducing, facilitating, human trafficking.*

Introducere

Într-o publicație din anul 2017, N. McArthur și M. L. C. Twist folosesc noțiunea „sexualitate digitală” [1]. Se are în vedere utilizarea tehnologiilor digitale pentru obținerea de satisfacție sexuală.

Streaming-ul online (sau, altfel spus, streaming-ul live) este una dintre manifestările relativ recente ale tehnologiilor digitale. Streaming-ul online presupune „transmisia audio-video în timp real a unui eveniment prin Internet” [2]. Realizarea unui streaming online poate avea drept scop oferirea de satisfacție sexuală. În acest caz, utilizatorul urmărește modelul sau modelele care îi oferă satisfacție sexuală în schimbul unei recompense.

Streaming-ul online, ca expresie a sexualității digitale, a intrat în vizorul legii penale în rezultatul intrării în vigoare a Legii nr. 316 din 17.11.2022 pentru modificarea unor acte normative [3]. În Nota informativă la proiectul, care a stat la baza acestei legi, se menționează printre altele: „Produsul pornografic este susceptibil de difuzare online. Această regulă funcționează nu doar în cazul pornografiei infantile, ci și în cazul pornografiei adulte [...]. Pornografia online (i.e. serviciile sexuale online) nu este privită ca formă a prostituției, cele două noțiuni având câmp de aplicare diferit. Astfel, [...] se impune [...] completarea Codului penal cu articolul 220[1]” [4] Ca urmare, în Codul penal al Republicii Moldova (în cele ce urmează – CP RM) a apărut art. 220[1] „Îndemnul, determinarea sau înlesnirea la prestarea serviciilor sexuale online”. Din

momentul intrării în vigoare a acestui articol a devenit penalmente condamnabilă obținerea veniturilor care provin din realizarea de streaming online, privit ca expresie a sexualității digitale.

Lipsei de oportunitate a adoptării art. 220[1] CP RM i-a fost dedicat un studiu aparte.[1] Odată ce acest articol a intrat în vigoare, a apărut necesitatea de a cunoaște esența juridică a faptelor pe care le incriminează. Iată de ce, în studiul de față ne vom axa pe interpretarea art. 220[1] CP RM, în vederea facilitării aplicării acestuia de către practicieni.

Rezultate obținute și discuții

În art. 220[1] CP RM, sub aceeași denumire marginală de îndemn, determinare sau înlesnire la prestarea serviciilor sexuale online, se reunesc trei variante-tip de infracțiuni şi două variante agravate de infracțiuni.

Prima variantă-tip de infracțiune, specificată la alin. (1) art. 220[1] CP RM, se exprimă în îndemnul, determinarea sau înlesnirea prestării de către o altă persoană a serviciilor sexuale online constând în prezentarea persoanei angajate în activități sexuale explicite sau în reprezentarea organelor sexuale, transmise ca imagini video prin intermediul tehnologiilor informaționale sau comunicațiilor electronice, în scopul obținerii directe sau indirecte a unor venituri, dacă fapta nu întrunește elementele traficului de ființe umane sau ale pornografiei infantile.

La rândul său, prima variantă agravată de infracțiune, consemnată **în** alin. (2) art. 220[1] CP RM, presupune săvârşirea infracțiunii prevăzute la alineatul (1):

– asupra unei femei gravide (lit. a));

– de două sau mai multe persoane (lit. b));

– asupra a două sau mai multor persoane (lit. c)).

Cea de-a doua variantă-tip de infracțiune, prevăzută la alin. (3) art. 220[1] CP RM, constă în îndemnul, determinarea sau înlesnirea prestării de către o altă persoană a serviciilor sexuale online constând în prezentarea persoanei angajate în activități sexuale explicite sau în reprezentarea organelor sexuale, transmise ca imagini video prin intermediul tehnologiilor informaționale sau comunicațiilor electronice, dacă fapta nu întrunește elementele traficului de ființe umane sau ale pornografiei infantile, soldată cu obținerea unui profit în proporții mari.

Cea de-a treia variantă-tip de infracțiune, prevăzută la alin. (4) art. 220[1] CP RM, rezidă în îndemnul, determinarea sau înlesnirea prestării de către o altă persoană a serviciilor sexuale online constând în prezentarea persoanei angajate în activități sexuale explicite sau în reprezentarea organelor sexuale, transmise ca imagini video prin intermediul tehnologiilor informaționale sau comunicațiilor electronice, dacă fapta nu întrunește elementele traficului de ființe umane sau ale pornografiei infantile, soldată cu obținerea unui profit în proporții deosebit de mari.

În sfârșit, cea de-a doua variantă agravată de infracțiune, specificată la alin. (5) art. 220[1] CP RM, presupune săvârşirea infracțiunii prevăzute la alineatul (1) ori (2) de un grup criminal organizat sau de o organizaţie criminală.

Obiectul juridic generic al infracţiunilor, care sunt prevăzute de art. 220[1] CP RM (și al celorlalte infracțiuni specificate în Capitolul VIII al Părţii Speciale a CP RM), îl formează relaţiile sociale cu privire la sănătatea publică și convieţuirea socială.

Obiectul juridic de subgrup al infracţiunilor, prevăzute de art. 220[1] CP RM, îl constituie relaţiile sociale cu privire la convieţuirea socială. Prin „convieţuire socială” trebuie de înțeles „acel mediu social care presupune contacte mai apropiate, directe, frecvente între oameni, a căror perturbare implică o suferinţă morală, cum sunt contactele care implică bună-cuviinţa şi respectul reciproc, moralitatea publică şi atitudinea grijulie faţă de patrimoniul natural şi cultural. [...] Aşadar, înţelesul noţiunii de convieţuire socială presupune bună-cuviinţă, politeţe, curtoazie, alte asemenea atitudini prezente în viaţa de zi cu zi” [5, p. 1077].

[1] A se vedea în acest sens: STATI, V. Observații critice cu privire la inițiativa legislativă de incriminare a faptei de îndemn, determinare sau înlesnire a prestării serviciilor sexuale online. În: SSRN Electronic Journal. ISSN 1556-5068. [Accesat 23.04.2023] Disponibil: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4135574

Obiectul juridic special al infracţiunilor, care sunt prevăzute la art. 220[1] CP RM, îl formează, în esență, relațiile sociale cu privire la moralitatea publică, percepută sub aspectul neadmiterii contribuirii la prestarea de către o altă persoană a serviciilor sexuale online. La modul concret, acest obiect îl constituie relaţiile sociale cu privire la moralitatea publică sub aspectul neadmiterii:

– îndemnului, determinării sau înlesnirii prestării de către o altă persoană a serviciilor sexuale online constând în prezentarea persoanei angajate în activități sexuale explicite sau în reprezentarea organelor sexuale, transmise ca imagini video prin intermediul tehnologiilor informaționale sau comunicațiilor electronice, în scopul obținerii directe sau indirecte a unor venituri, dacă fapta nu întrunește elementele traficului de ființe umane sau ale pornografiei infantile (în cazul infracțiunii prevăzute la alin. (1) art. 220[1] CP RM);

– îndemnului, determinării sau înlesnirii prestării de către o altă persoană a serviciilor sexuale online constând în prezentarea persoanei angajate în activități sexuale explicite sau în reprezentarea organelor sexuale, transmise ca imagini video prin intermediul tehnologiilor informaționale sau comunicațiilor electronice, dacă fapta nu întrunește elementele traficului de ființe umane sau ale pornografiei infantile, soldată cu obținerea unui profit în proporții mari (în ipoteza infracțiunii specificate la alin. (3) art. 220[1] CP RM);

– îndemnului, determinării sau înlesnirii prestării de către o altă persoană a serviciilor sexuale online constând în prezentarea persoanei angajate în activități sexuale explicite sau în reprezentarea organelor sexuale, transmise ca imagini video prin intermediul tehnologiilor informaționale sau comunicațiilor electronice, dacă fapta nu întrunește elementele traficului de ființe umane sau ale pornografiei infantile, soldată cu obținerea unui profit în proporții deosebit de mari (în cazul infracțiunii prevăzute la alin. (4) art. 220[1] CP RM).

Infracţiunile, prevăzute la art. 220[1] CP RM, pot avea *obiect material*. Atestăm această posibilitate atunci când infracțiunile în cauză implică o influenţare nemijlocită infracţională asupra corpului victimei.[2]

Din dispoziția de la alin. (1) art. 220[1] CP RM deducem că *victima* infracţiunilor analizate este persoana[3] care prestează servicii sexuale online. Se are în vedere o altă persoană decât făptuitorul, care – în beneficiul utilizatorului de servicii sexuale online – fie se angajează în activități sexuale explicite, fie își etalează organele sexuale.

O parte din veniturile obținute de către victimă este direcționată către cei care îi organizează activitatea. Ne referim la achitarea serviciilor de: logistică; planificare; căutare și amenajare a spațiilor în care se realizează streaming-ul online; creare și activare a unui cont pentru streaming online; asigurare a pazei etc. Cealaltă parte a veniturilor, obținute de către victimă, reprezintă remunerația acesteia.

Sintagma „o altă persoană” din dispoziția de la alin. (1) art. 220[1] CP RM denotă că acest articol nu poate fi aplicat atunci când serviciile sexuale online sunt prestate de sine stătător, fără îndemnul, determinarea sau înlesnirea unei alte persoane. Nu este posibil ca aceeași persoană să cumuleze calitățile de victimă și de subiect ai oricăreia dintre infracțiunile prevăzute la art. 220[1] CP RM.

În cazul în care serviciile sexuale online sunt prestate de sine stătător, fără îndemnul, determinarea sau înlesnirea unei alte persoane, se aplică art. 90 din Codul contravențional al Republicii Moldova (în continuare – CC RM). În această ipoteză, persoana, care prestează servicii sexuale online, răspunde pentru producerea și difuzarea de produse pornografice.

În alt context, de regulă, trăsăturile individualizante ale victimei nu prezintă relevanță în planul calificării faptei în baza art. 220[1] CP RM. Excepție constituie două cazuri:

1) femeia gravidă. În acest caz răspunderea se agravează în conformitate cu lit. a) alin. (2) art. 220[1] CP RM;

2) minorul. Sintagma „dacă fapta nu întrunește elementele [...] pornografiei infantile” din dispoziția de la alin. (1) art. 220[1] CP RM relevă că victimă a infracțiunilor, prevăzute la art. 220[1] CP RM, poate fi doar persoana care în momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 18 ani. În consecință, trebuie să se aplice art. 208[1] CP RM în ipoteza de îndemn, determinare sau înlesnire a prestării de către o altă persoană, care este minoră, a serviciilor sexuale online constând în prezentarea persoanei angajate în activități sexuale explicite sau în reprezentarea organelor sexuale, transmise ca imagini video prin intermediul tehnologiilor informaționale sau comunicațiilor electronice, în scopul obținerii directe sau indirecte a unor venituri.

[2] Accentuăm că influenţarea nemijlocită infracţională (de exemplu, violența), care se exercită de către făptuitor asupra victimei, nu poate să implice constrângerea acesteia.

[3] Ne referim la o persoană reală, nu la un avatar generat de inteligenţă artificială.

În altă ordine de idei, în dispoziția de la alin. (1) art. 220[1] CP RM este utilizată, de asemenea, sintagma „dacă fapta nu întrunește elementele traficului de ființe umane”. Această sintagmă trebuie avută în vedere pentru a deosebi victima infracțiunilor, prevăzute la art. 220[1] CP RM, de victima infracțiunilor specificate în art. 165 CP RM.

Astfel, în cazul infracțiunilor prevăzute la art. 220[1] CP RM, victima consimte liber (fără a fi constrânsă, înșelată etc.) să presteze servicii sexuale online. În contrast, în ipoteza infracțiunilor specificate la art. 165 CP RM, „situaţia este de altă natură: se atestă o viciere a consimţământului şi, uneori, chiar lipsa consimţământului victimei” [6]. În această ipoteză, consimţământul victimei nu este valabil, deoarece „este afectat de constrângere sau de modalităţi de captare non-agresivă, îmbrăcând una dintre formele prevăzute la lit. a)-[g]) alin. (1) şi la lit. f), g) alin. (2) art. 165 CP RM” [6]. „Deloc întâmplător, în dispoziţia de la alin. (1) art. 165 CP RM se utilizează expresia „cu sau fără consimţământul acesteia (adică al victimei – *n.a.*)” [7].

Consimțământul liber nu este un pretext pentru a nu considera victimă persoana care prestează serviciile sexuale online. Această persoană reprezintă o „sursă” de venituri ilegale și imorale pentru subiectul infracțiunilor prevăzute la art. 220[1] CP RM.

Este adevărat că, în cazul acestor infracțiuni, persoana recrutată îşi dă acordul în mod nealterat, consimte nestingherit şi întotdeauna în înţelegere cu persoana care o recrutează, în vederea prestării serviciilor sexuale online, cu scopul obţinerii de avantaje reciproce. Însă, nu trebuie ignorat un alt aspect. Astfel, după ce este îndemnată, determinată sau ajutată să presteze serviciile sexuale online (care reprezintă o activitate ilegală și imorală), victima devine vulnerabilă în raport cu subiectul infracțiunii. Conștientizând că victima nu poate recurge la mijloace legale pentru a-și proteja interesele de „angajat”, subiectul infracțiunii o aservește. O aservește subtil, fără a o exploata și fără a risca să devină astfel pasibil de răspundere pentru traficul de ființe umane.

Considerăm că în toate situațiile infracțiunile, prevăzute la art. 220[1] CP RM, implică prezența unei victime, și anume – a persoanei care devine subiectul pasiv al raportului juridic penal de conflict, ca urmare a săvârșirii uneia dintre infracțiunile prevăzute de acest articol. În conflictul, care constituie obiectul acestui raport, subiectul pasiv și subiectul activ nu pot fi de aceeași parte. Aceștia se află în „tabere opuse”, întrucât subiectul infracțiunilor, prevăzute la art. 220[1] CP RM, aduce atingere relațiilor sociale la care participă victima acestor infracțiuni.

Latura obiectivă a infracţiunilor, specificate la art. 220[1] CP RM, constă în fapta prejudiciabilă care se exprimă în acțiune. Această acțiune presupune trei modalități normative care au un caracter alternativ:

1) îndemnul la prestarea de către victimă a serviciilor sexuale online;

2) determinarea la prestarea de către victimă a serviciilor sexuale online;

3) înlesnirea prestării de către victimă a serviciilor sexuale online.

Înainte de a trece la examinarea propriu-zisă a acestor modalități, este necesar să analizăm noțiunea care le vizează deopotrivă. Ne referim la noțiunea „servicii sexuale online”.

Această noțiune îmbină două caracteristici:

a) caracterul online al serviciilor;

b) natura sexuală a serviciilor.

Referitor la prima dintre aceste caracteristici, în dispoziția de la alin. (1) art. 220[1] CP RM legiuitorul recurge la sintagma „transmise ca imagini video”. Această sintagmă este necesară, dar nu și suficientă pentru a reflecta caracterul online al serviciilor prestate de către victimă. Sintagma „servicii online” din aceeași dispoziție denotă că victima interacționează în timp real cu utilizatorul de servicii sexuale online. În alți termeni, informația video de natură sexuală este trimisă prin Internet utilizatorului, fără a fi în prealabil înregistrată și stocată. Este aproape simultană generarea informației de natură sexuală și recepționarea acesteia de către utilizatorul de servicii sexuale online.

Așadar, sintagma „servicii online” din dispoziția de la alin. (1) art. 220[1] CP RM nu se referă la informația video de natură sexuală, care este trimisă prin Internet utilizatorului după înregistrarea și stocarea acesteia. Sintagma respectivă nu se referă nici la serviciile sexuale off-line, adică la informația video de natură sexuală, care este trimisă utilizatorului fără utilizarea reţelei de Internet (de exemplu, prin distribuirea acestei informații pe dispozitive de stocare).

Caracterul online al serviciilor, prestate de către victima infracţiunilor prevăzute la art. 220[1] CP RM, presupune nu doar concomitența relativă dintre generarea informației de natură sexuală și recepționarea acesteia de către utilizatorul de servicii sexuale online.

Despre un alt aspect al acestei caracteristici a noțiunii „servicii sexuale online" relatează S. Brînza: „Prestarea de servicii sexuale online nu presupune practicarea de acte sexuale [și de acțiuni cu caracter sexual] cu persoanele care beneficiază de serviciile [victimei]. Prestarea unor asemenea servicii nu implică contactul direct al corpului [victimei] cu corpul celui care beneficiază de serviciile acesteia. Prestarea de servicii sexuale online poate presupune practicarea de către modelul de videochat a unor acte sexuale [ori a unor acțiuni cu caracter sexual] cu sine însăşi (de exemplu, a automasturbaţiei) sau cu alte modele de videochat" [8]. Același aspect este subliniat în pct. 37 din Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 36 din 19.04.2018 de inadmisibilitate a sesizărilor nr. 173g/2017 și nr. 37g/2018 privind excepţia de neconstituţionalitate a articolului 220 din Codul penal și a articolului 89 din Codul contravențional [9].

Așadar, lipsa unor atingeri directe, nemijlocite între victimă și utilizatorul de servicii sexuale online ține de esența infracţiunilor specificate la art. 220[1] CP RM.

Așa cum am menționat mai sus, natura sexuală a serviciilor constituie cea de-a doua caracteristică a noțiunii „servicii sexuale online".

Definiția noțiunii „servicii sexuale" este formulată chiar în dispoziția de la alin. (1) art. 220[1] CP RM: „prezentarea persoanei angajate în activități sexuale explicite sau [...] reprezentarea organelor sexuale". Astfel, noțiunea „servicii sexuale" presupune două ipoteze alternative:

1) prezentarea victimei angajate în activități sexuale explicite;

2) reprezentarea organelor sexuale ale victimei.

Referitor la prima dintre aceste ipoteze, prin „activități sexuale" trebuie de înțeles nu doar actul sexual (în sensul alin. (1) art. 132[2] CP RM) și acțiunile cu caracter sexual (în sensul alin. (2) art. 132[2] CP RM). În asemenea cazuri atestăm cel puțin două victime. Prin „activități sexuale" se are în vedere, de asemenea, automasturbarea victimei sau alte asemenea activități care implică prezența unei singure victime.

Legea cere ca activitățile sexuale să fie explicite. Pot apărea dubii privind caracterul explicit al activităților sexuale în cazul în care acestea se rezumă la: dezbrăcarea modelului; striptease; flirt; alte asemenea acțiuni. Dacă astfel de dubii persistă, pentru a se exclude interpretarea extensivă defavorabilă a legii penale, nu se aplică art. 220[1] CP RM.

Referitor la cea de-a doua ipoteză – reprezentarea organelor sexuale ale victimei – legiuitorul nu cere (așa cum o face în art. 208[1] CP RM) ca organele sexuale ale victimei să fie reprezentate de o manieră lascivă sau obscenă. Drept urmare, art. 220[1] CP RM este aplicabil chiar dacă organele sexuale ale victimei nu sunt reprezentate de o manieră lascivă sau obscenă.[4]

După ce am analizat noțiunea „servicii sexuale online", vom examina cele trei modalități normative ale acțiunii prejudiciabile prevăzute de art. 220[1] CP RM.

Prin „îndemnul la prestarea de către victimă a serviciilor sexuale online" se are în vedere încurajarea, impulsionarea, stimularea interesului victimei pentru ca aceasta să presteze servicii sexuale online.[5] „Îndemnul trebuie să se adreseze unei singure sau mai multor persoane concrete" [6]. Art. 220[1] CP RM nu poate fi aplicat în cazul în care solicitarea de prestare a serviciilor sexuale online este adresată unui cerc nedeterminat de persoane. În ipoteza de amplasare sau difuzare a publicităţii de servicii sexuale online, răspunderea poate fi aplicată în baza alin. (3) art. 364 CC RM.

Prin „determinarea la prestarea de către victimă a serviciilor sexuale online" se înţelege „întreprinderea unor eforturi de natură a influenţa o persoană" [6] să presteze servicii sexuale online. Pentru aplicarea art.

[4] Aceasta vădește o carență a art. 2201 CP RM. Afirmăm aceasta întrucât, în cazul pornografiei infantile, este obligatoriu ca organele sexuale ale victimei să fie reprezentate de o manieră lascivă sau obscenă. A fortiori ratione, o asemenea condiție ar trebui să fie stabilită în art. 2201 CP RM. Or, victima infracțiunilor, prevăzute de acest articol, este o persoană adultă.

[5] Îndemnul se exprimă în prezentarea de către făptuitor a avantajelor pe care le-ar asigura prestarea de servicii sexuale online: câștiguri mari; un program convenabil; lipsa unui contact nemijlocit cu utilizatorul de servicii sexuale online; călătorii frecvente, etc. În același timp, făptuitorul poate trece cu tăcerea caracterul ilegal al serviciilor pe care ar urma să le presteze victima.

220[1] CP RM nu este relevant dacă ideea de prestare a serviciilor sexuale online are la bază inițiativa victimei sau a unei alte persoane. Important este ca făptuitorul, prin contribuția sa, să convingă victima că ideea în cauză trebuie realizată.

Determinarea la prestarea de către victimă a serviciilor sexuale online poate presupune aplicarea violenței asupra victimei. Această violență se poate concretiza în vătămarea intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății ori în violența de o intensitate mai redusă. În situația analizată nu este necesară aplicarea suplimentară a art. 152 CP RM sau a art. 78 CC RM.

Sintagma „dacă fapta nu întrunește elementele traficului de ființe umane”, folosită în dispoziția de la alin. (1) art. 220[1] CP RM, sugerează că determinarea la prestarea de către victimă a serviciilor sexuale online trebuie deosebită de constrângerea victimei să presteze asemenea servicii. În ipoteza de constrângere a victimei să presteze servicii sexuale online, aceasta nu-și poate dirija acțiunile, voința fiindu-i dominată de către făptuitor. În această ipoteză este aplicabil art. 165 CP RM.

Ultima modalitate normativă a acțiunii prejudiciabile, specificate în art. 220[1] CP RM – înlesnirea prestării de către victimă a serviciilor sexuale online – presupune facilitarea, sprijinirea, acordarea de ajutor victimei pentru ca aceasta să presteze servicii sexuale online. Ajutorul acordat se poate exprima în avantaje, facilități, privilegii, preferințe etc. de natură materială sau nematerială.

În continuare vom analiza semnele secundare ale laturii obiective a infracțiunilor prevăzute la art. 220[1] CP RM.

Ambianța de săvârșire a infracțiunilor în cauză este mediul online. În aceste condiții, nu este întâmplător că doar tehnologiile informaționale[6] sau comunicațiile electronice[7] pot să reprezinte mijlocul de săvârșire a infracțiunilor specificate în art. 220[1] CP RM.

Așa cum am menționat mai sus, serviciile sexuale, pe care urmează să le presteze victima, au un caracter online. Aceasta înseamnă că serviciile respective sunt prestate pe cale electronică. Conform alin. (1) art. 7 din Regulamentul de punere în aplicare (UE) nr. 282/2011 al Consiliului Uniunii Europene din 15.03.2011 de stabilire a măsurilor de punere în aplicare a Directivei 2006/112/CE privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată, „serviciile prestate pe cale electronică [...] includ serviciile furnizate pe Internet sau printr-o rețea electronică a căror natură determină prestarea lor automată, care implică intervenție umană minimă, și imposibil de realizat în absența tehnologiei informației” [10]. Mijloacele electronice, prin intermediul cărora sunt prestate serviciile sexuale online, constau în: 1) instrumente software (cum ar fi Zoom, Google Meet, Skype, WhatsApp, Viber etc.) care nu sunt special concepute pentru interacțiune sexuală, dar sunt utilizate în acest scop; 2) platforme de streaming, special concepute pentru interacțiune sexuală (de exemplu: Stripchat; MyFreeCams; OnlyFans; Camster; Xcams; Camplace; Imlive etc.).

După A. Gillespie, „dacă două persoane au o conversație [sexualizată deviantă] față în față într-o reședință privată, atunci [...] este puțin probabilă necesitatea de a aplica răspunderea penală. Nu același lucru se poate afirma în cazul în care conversația de acest gen are loc prin mijloace electronice” [11]. Făcând o paralelă, se poate susține că nu este pasibilă de răspundere penală acea persoană care îndeamnă, determină sau ajută o altă persoană ca aceasta – fără a recurge la tehnologiile informaționale sau la comunicațiile electronice – să se angajeze în activități sexuale[8] explicite sau să-și etaleze organele sexuale, în scopul obținerii directe sau indirecte a unor venituri, dacă fapta nu întrunește elementele traficului de ființe umane sau ale pornografiei

[6] „Prin „tehnologii informaționale” se înțelege tehnologiile de transmitere a informației cu ajutorul sistemelor informatice și al mijloacelor de telecomunicație. Rețeaua de comunicații electronice (Internetul, rețeaua mobilă terestră etc.) este unul dintre exemplele de tehnologii informaționale”.*

[*] STATI, V. Propaganda genocidului sau a infracțiunilor împotriva umanității: inovație în Codul penal al Republicii Moldova. În: SSRN Electronic Journal. ISSN 1556-5068. [Accesat 25.04.2023] Disponibil: https://ssrn.com/abstract=4373762

[7] Noțiunile „rețea de comunicații electronice” și „serviciu de comunicații electronice” sunt definite în art. 2 al Legii nr. 241 din 15.11.2007 a comunicațiilor electronice.* Din analiza acestor definiții deducem că, prin „comunicații electronice”, trebuie de înțeles: telecomunicațiile; transmisia prin rețelele utilizate pentru difuzarea de programe audiovizuale; accesul la Internet.

[*] Legea nr. 241 din 15.11.2007 a comunicațiilor electronice. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 51-54.

[8] Ne referim la activitățile sexuale dintre victime, nu la activitățile sexuale dintre victimă și utilizatorul de servicii sexuale. În ultima situație, fapta celui care îndeamnă, determină sau înlesnește astfel de activități ar trebui calificată ca proxenetism.

infantile. Într-un asemenea caz, răspunderea poate fi aplicată eventual în baza art. 90 CC RM, pentru producerea de materiale pornografice.

Locul aflării victimei și locul aflării utilizatorului de servicii sexuale online nu au relevanță pentru calificarea faptei în baza art. 220[1] CP RM. În momentul săvârșirii infracțiunii, victima se poate afla într-un: studio amenajat în scopul găzduirii sesiunilor de videochat; apartament; loc public etc. Este posibil ca victima și utilizatorul de servicii sexuale online să se afle pe teritoriul unor state diferite.

Infracțiunile prevăzute la art. 220[1] CP RM sunt, după caz, infracțiuni formale sau materiale.

Astfel, infracțiunile, specificate la alin. (1), (2) și (5) art. 220[1] CP RM, sunt infracțiuni formale. Ele se consideră consumate din momentul săvârșirii acțiunii prejudiciabile. Mai precis, în modalitatea de îndemn la prestarea de către victimă a serviciilor sexuale online, infracțiunea se consideră consumată din momentul în care îndemnul a fost recepționat de către victimă, indiferent dacă aceasta s-a conformat respectivului îndemn sau nu. În modalitatea de determinare la prestarea de către victimă a serviciilor sexuale online, infracțiunea se consideră consumată din momentul luării de către victimă a deciziei de a presta serviciile sexuale online, indiferent dacă această decizie a fost îndeplinită sau nu. În sfârșit, în modalitatea de înlesnire a prestării de către victimă a serviciilor sexuale online, infracțiunea se consideră consumată dacă, datorită ajutorului acordat victimei de către făptuitor, a fost ușurată fie prestarea în calitate de novice a serviciilor sexuale online, fie continuarea prestării acestor servicii.

Infracțiunile, care sunt prevăzute la alin. (3) și (4) art. 220[1] CP RM, sunt infracțiuni materiale. Ele se consideră consumate din momentul obținerii de către făptuitor a unui profit[9] în proporții mari sau, respectiv, în proporții deosebit de mari. Proporțiile mari sau deosebit de mari ale profitului, care a fost obținut de către făptuitor, sunt stabilite în corespundere cu alin. (1) sau (1[1]) art. 126 CP RM.

Latura subiectivă a infracțiunilor, specificate la art. 220[1] CP RM, se caracterizează prin intenţie directă. Motivele infracţiunii examinate se exprimă, în cele mai frecvente cazuri, în interesul material.

În cazul infracţiunilor analizate, scopul este special: scopul obținerii directe sau indirecte a unor venituri. Se are în vedere că făptuitorul urmăreşte ca, în schimbul prestării de către victimă a serviciilor sexuale online, să obţină anumite foloase patrimoniale de la victima infracţiunii sau de la utilizatorul de servicii sexuale online. De cele mai dese ori, aceste foloase patrimoniale se exprimă în bani sau în monede virtuale. Pentru calificarea faptei în baza art. 220[1] CP RM, nu contează dacă făptuitorul urmărește să obțină venituri personal sau prin mijlocitor, pentru sine sau pentru altcineva. În lipsa scopului de obținere directă sau indirectă a unor venituri, art. 220[1] CP RM nu poate fi reținut la calificare.

Pentru aplicarea alin. (1), (2) sau (5) art. 220[1] CP RM, nu este obligatoriu să-și găsească realizarea scopul obținerii directe sau indirecte a unor venituri. În cazul infracțiunilor prevăzute la alin. (3) sau (4) din același articol, acest scop se realizează sub formă de obținere a unui profit în proporții mari sau deosebit de mari.

Scopul obținerii directe sau indirecte a unor venituri constituie scopul special pe care legiuitorul îl relevă explicit. În afară de acest scop, atestăm un scop special implicit: scopul ca victima să ofere o satisfacție sexuală utilizatorului de servicii sexuale online. Prezența acestui scop implicit este condiționată de esența serviciilor sexuale online. Or, aceste servicii au menirea de a satisface necesitățile sexuale ale celui care le utilizează.

Sintagma „dacă fapta nu întrunește elementele traficului de ființe umane”, la care se recurge în dispoziția de la alin. (1) art. 220[1] CP RM, sugerează că exploatarea sexuală a victimei nu poate să constituie scopul infracțiunilor prevăzute de acest articol. În prezența scopului de exploatare sexuală a victimei, calificarea se face în baza art. 165 CP RM.

Noțiunea „exploatarea victimei care prestează servicii sexuale online” poate presupune două ipoteze: 1) în țările în care astfel de servicii sunt legalizate, exploatarea victimei implică impunerea acesteia să presteze serviciile sexuale online în condițiile în care se admite „încălcarea normelor legale privind condiţiile de muncă, salarizare, sănătate şi securitate” [6]; 2) în toate țările (inclusiv în Republica Moldova) exploatarea victimei presupune că veniturile obținute de către victimă sunt însușite – integral sau în proporție

[9] Observăm că, în alin. (3) și (4) art. 2201 CP RM, legiuitorul folosește termenul „profit”, nu „venit”, ca în alineatul (1) al acestui articol. Profitul reprezintă diferența dintre venitul, obținut de către făptuitor, și cheltuielile suportate de către acesta.

considerabilă – de către făptuitor. *Per a contrario*, se aplică art. 220[1] CP RM dacă victimei îi revine o parte acceptabilă din veniturile pe care le-a obținut.

Subiectul infracţiunilor prevăzute la art. 220[1] CP RM este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârşirii infracţiunii a atins vârsta de 16 ani. De asemenea, subiect poate fi persoana juridică, cu excepția autorității publice.

Subiect al infracțiunilor analizate este persoana care îndeamnă, determină sau înlesnește prestarea de către victimă a serviciilor sexuale online constând în prezentarea victimei angajate în activități sexuale explicite sau în reprezentarea organelor sexuale, transmise ca imagini video prin intermediul tehnologiilor informaționale sau comunicațiilor electronice, în scopul obținerii directe sau indirecte a unor venituri.

Legea nu cere ca subiectul să posede o calitate specială. Este posibil ca acesta să fie furnizorul de servicii sexuale online. Se are în vedere persoana care administrează platforma de streaming, special concepută pentru interacțiune sexuală.[10] De asemenea, ca autor al infracțiunii poate evolua managerul de recrutare a modelelor de videochat. În cazuri de altă natură, autor al infracțiunii este persoana care acționează din numele furnizorului de servicii sau al managerului, pe care i-am menționat mai sus.

În calitate de alți participanți (instigatori sau complici) pot apărea: instructorii modelelor de videochat; videografii; specialiștii IT, etc.

Din dispoziția art. 220[1] CP RM nu rezultă clar care este rolul juridic al celui care utilizează serviciile sexuale online. Sub acest aspect, considerăm oportun să reliefăm două ipostaze:

1) această ipostază presupune tragerea la răspundere penală a celui care utilizează serviciile sexuale online. Ipostaza analizată implică două situații:

a) utilizatorul de servicii sexuale online are rolul juridic de autor al uneia dintre infracţiunile prevăzute la art. 220[1] CP RM. Într-o asemenea situație, utilizatorul de servicii sexuale online interacționează cu victima infracțiunii. Această interacțiune se concretizează în îndemnul, determinarea sau înlesnirea prestării de către victimă a serviciilor sexuale online constând în prezentarea victimei angajate în activități sexuale explicite sau în reprezentarea organelor sexuale, transmise ca imagini video prin intermediul tehnologiilor informaționale sau comunicațiilor electronice, în scopul obținerii directe sau indirecte a unor venituri;

b) utilizatorul de servicii sexuale online are rolul juridic de complice la una dintre infracțiunile prevăzute la art. 220[1] CP RM. Într-o astfel de situație, utilizatorul de servicii sexuale online interacționează cu autorul infracțiunii. Este posibilă o anumită interacțiune cu victima infracțiunii. Însă, această interacțiune nu se poate exprima în executarea laturii obiective a infracțiunilor prevăzute la art. 220[1] CP RM: utilizatorul de servicii sexuale online doar ajută autorul la săvârșirea acestor infracțiuni prin: sfaturi, indicaţii, prestare de informaţii; acordare de mijloace sau instrumente ori înlăturare de obstacole, etc.;

2) această ipostază presupune că cel, care utilizează serviciile sexuale online, nu este tras la răspundere în baza art. 220[1] CP RM. Într-un asemenea caz, utilizatorul de servicii sexuale online doar vizionează prestația online a victimei infracțiunii, fără a interacționa cu aceasta sau cu autorul infracțiunii. O astfel de lipsă de interacțiune se exprimă în aceea că utilizatorul de servicii sexuale online nici nu execută latura obiectivă a infracțiunilor prevăzute la art. 220[1] CP RM, nici nu contribuie la executarea acesteia.

În altă ordine de idei, circumstanța agravantă, consemnată la lit. a) alin. (2) art. 220[1] CP RM, vizează femeia gravidă în calitate de victimă a infracțiunii. Graviditatea victimei cuprinde intervalul de timp din momentul conceperii până la începerea nașterii. Pentru calificarea faptei în conformitate cu lit. a) alin. (2) art. 220[1] CP RM, nu importă vârsta sarcinii, gradul de viabilitate a produsului concepțiunii și alte asemenea aspecte. Este posibil ca făptuitorul să aibă o reprezentare greșită asupra calității speciale a victimei (și anume – să considere eronat că, în momentul de comitere a infracțiunii, victima era gravidă). Într-o astfel de situație, calificarea se face în baza art. 27 și lit. a) alin. (2) art. 220[1] CP RM.

Circumstanța agravantă, prevăzută la lit. b) alin. (2) art. 220[1] CP RM, se referă la pluralitatea de făptuitori. Această circumstanță presupune trei ipoteze alternative: 1) infracțiunea este comisă de doi sau mai mulți coautori; 2) infracțiunea este comisă de o persoană, care posedă semnele subiectului infracțiunii, împreună cu o altă persoană care nu posedă astfel de semne; 3) infracțiunea este comisă de o persoană, care

[10] În alte cazuri, un asemenea furnizor de servicii este nu autor al infracțiunii, ci organizator al infracțiunii.

posedă semnele subiectului infracțiunii, prin intermediul unei alte persoane care nu posedă astfel de semne.

Circumstanța agravantă, consemnată la lit. c) alin. (2) art. 220[1] CP RM, se referă la pluralitatea de victime. În acest caz este suficientă prezența a două victime. Numărul concret de victime poate fi luat în considerare la individualizarea pedepsei.

Circumstanța agravantă, prevăzută la alin. (5) art. 220[1] CP RM, presupune că una dintre infracțiunile, specificate la alin. (1) sau (2) din același articol, este comisă de un grup criminal organizat sau de o organizaţie criminală. Noțiunile „grup criminal organizat" și „organizaţie criminală" sunt definite în art. 46 și 47 CP RM. Aplicarea alin. (5) art. 220[1] CP RM exclude invocarea prevederii de la lit. c) alin. (1) art. 77 CP RM.

Concluzii

Obiectul juridic special al infracţiunilor, prevăzute la art. 220[1] CP RM, îl formează, în esență, relaţiile sociale cu privire la moralitatea publică, percepută sub aspectul neadmiterii contribuirii la prestarea de către o altă persoană a serviciilor sexuale online. Infracțiunile analizate au obiect material atunci când implică o influenţare nemijlocită infracţională asupra corpului victimei. Victimă a infracţiunilor, prevăzute la art. 220[1] CP RM, este persoana adultă care consimte liber (fără a fi constrânsă, înșelată etc.) să presteze servicii sexuale online.

Sintagma „servicii online" din dispoziția de la art. 220[1] CP RM denotă că victima interacționează în timp real cu utilizatorul de servicii sexuale online. Lipsa unor atingeri directe, nemijlocite între victimă și utilizatorul de servicii sexuale online ține de esența infracţiunilor specificate la art. 220[1] CP RM. Dacă persistă dubiile privind caracterul explicit al activităților sexuale în care este angajată victima, nu se aplică art. 220[1] CP RM. Art. 220[1] CP RM este aplicabil chiar dacă organele sexuale ale victimei nu sunt reprezentate de o manieră lascivă sau obscenă.

Cele trei modalități normative ale acțiunii prejudiciabile, specificate la art. 220[1] CP RM, sunt: 1) îndemnul la prestarea de către victimă a serviciilor sexuale online; 2) determinarea la prestarea de către victimă a serviciilor sexuale online; 3) înlesnirea prestării de către victimă a serviciilor sexuale online. În ipoteza de constrângere a victimei să presteze servicii sexuale online, este aplicabil art. 165 CP RM. Infracţiunile prevăzute la art. 220[1] CP RM se consideră consumate din momentul săvârșirii acțiunii prejudiciabile (alin. (1), (2) și (5)) ori din momentul obținerii de către făptuitor a unui profit în proporții mari sau în proporții deosebit de mari (alin. (3) sau (4)).

Scopul special explicit al infracţiunilor, prevăzute la art. 220[1] CP RM, este ca, în schimbul prestării de către victimă a serviciilor sexuale online, făptuitorul să obţină anumite foloase patrimoniale de la victima infracţiunii sau de la utilizatorul de servicii sexuale online. Scopul special implicit este ca victima să ofere o satisfacție sexuală utilizatorului de servicii sexuale online. În prezența scopului de exploatare sexuală a victimei, calificarea se face în baza art. 165 CP RM.

Subiectul infracţiunilor prevăzute la art. 220[1] CP RM este: 1) persoana fizică responsabilă care la momentul săvârşirii infracţiunii a atins vârsta de 16 ani; 2) persoana juridică, cu excepția autorității publice.

Utilizatorul de servicii sexuale online fie răspunde ca autor sau complice la una dintre infracţiunile prevăzute la art. 220[1] CP RM, fie nu răspunde deloc în baza acestui articol.

Referințe:

1. MCARTHUR, N., TWIST, M. L. C. *The Rise of Digisexuality: Therapeutic Challenges and Possibilities*. În: *Sexual and Relationship Therapy*, 2017, Vol. 32(3-4), p. 334-344.
2. CHEN, C. -C., LIN, Y. -C. *What drives live-stream usage intention? The perspectives of flow, entertainment, social interaction, and endorsement.* În: *Telematics and Informatics*, 2018, vol. 35, Is.1, 2018, p. 293-303. ISSN 0736-5853.
3. *Legea nr. 316 din 17.11.2022 pentru modificarea unor acte normative*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2022, nr. 394-400.
4. *Nota informativă la Proiectul de Lege pentru modificarea unor acte normative (asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violenței în familie)*. Disponibil: https://cancelaria.gov.md/ro/content/privind-aprobarea-proiectului-de-lege-pentru-modificarea-unor-acte-normative-asigurarea-0

5. BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea Specială.* Vol. I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, 1328 p. ISBN 978-9975-53-469-7.
6. BRÎNZA, S., STATI, V. *Consideraţii teoretice şi practice cu privire la infracţiunile care aduc atingere unor relaţii de convieţuire socială* (art. 220-222 CP RM). În: *Studia Universitatis Moldaviae, Seria Ştiinţe Sociale*, 2015, nr. 11, p. 39-54. ISSN 1814-3199.
7. BRÎNZA, S., STATI, V. *Delimitarea traficului de fiinţe umane şi a traficului de copii de infracţiunile conexe.* În: *Revista Naţională de Drept*, 2009, nr. 3, p. 2-10. ISSN 1811-0770.
8. BRÎNZA, S. *Reflecţii cu privire la necesitatea definirii legislative a noţiunii de prostituţie*. În: *Revista Naţională de Drept*, 2015, nr. 8, p. 2-9. ISSN 1811-0770.
9. *Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 36 din 19.04.2018 de inadmisibilitate a sesizărilor nr. 173g/2017 și nr. 37g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 220 din Codul penal și a articolului 89 din Codul contravențional.* În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 195-209.
10. *Regulamentul de punere în aplicare (UE) nr. 282/2011 al Consiliului Uniunii Europene din 15.03.2011 de stabilire a măsurilor de punere în aplicare a Directivei 2006/112/CE privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată*. [Accesat 25.04.2023] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011R0282
11. GILLESPIE, A. *Obscene conversations, the internet and the criminal law.* În: *Criminal Law Review*, 2014, Is. 1, p. 350-363. ISSN 0011-135X.

Date despre autori:
Vitalie STATI, doctor în drept, profesor universitar, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova.
E-mail: vitalie.stati@usm.md
ORCID: 0000-0003-1371-4961

Daniel FURCULIȚĂ, masterand, anul I, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova.
E-mail: danfurculita99@gmail.com
ORCID: 0009-0004-2928-5705

Vasile GUZUN, student, anul III, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova.
E-mail: guzunvasile06@gmail.com
ORCID: 0009-0001-1545-3470

Prezentat la 22.05.2023